

SCI-CONF.COM.UA

**FUNDAMENTAL AND
APPLIED RESEARCH IN
THE MODERN WORLD**

**PROCEEDINGS OF XI INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JUNE 9-11, 2021**

**BOSTON
2021**

FUNDAMENTAL AND APPLIED RESEARCH IN THE MODERN WORLD

Proceedings of XI International Scientific and Practical Conference

Boston, USA

9-11 June 2021

Boston, USA

2021

UDC 001.1

The 11th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (June 9-11, 2021) BoScience Publisher, Boston, USA. 2021. 875 p.

ISBN 978-1-73981-124-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Fundamental and applied research in the modern world. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Boston, USA. 2021. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-fundamental-and-applied-research-in-the-modern-world-9-11-iyunya-2021-goda-boston-ssha-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: boston@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2021 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2021 BoScience Publisher ®

©2021 Authors of the articles

УДК 159.923.2

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Шиделко Анна Володимирівна

к.соц.н., доцент

Інститут управління, психології та безпеки,

Львівський державний

університет внутрішніх справ

м. Львів, Україна

Мірик Юліана Валеріївна

здобувач освітнього ступеня «магістр»

Інститут управління, психології та безпеки,

Львівський державний

університет внутрішніх справ

м. Львів, Україна

Анотація. Розкрито сутність емоційного інтелекту, його особливості та витоки розуміння у межах філософських знань і у психолого-педагогічній науці. З'ясовано типологію моделей, що мають спільний конструкт особистості, який полягає у здатності до ідентифікації, розуміння емоцій та управління ними. Виокремлено розвідки науковців, що займались дослідженням даного феномену.

Ключові слова: емоційний інтелект, когнітивні здібності, ідентифікація та виявлення емоцій, індивідуальні особливості особистості, емоційна, почуттєва та мотиваційна сфера людини.

Вступ. Емоційний інтелект (EQ) – відносно нова конструкція у порівнянні з інтелектом та особистістю, яка була введена в наукову літературу в 1990 році Джоном Майєром та Пітером Саловеем [10]. Вона вважається

однією із суттєвих факторів впливу на життєвий успіх людини. На основі цього, упродовж двох десятиліть наукова література, пов'язана з даною тематикою, включає в себе наступні нові ідеї розробок, що розкриваються в означеній проблемі. Концепція стала найбільш популяризованою після публікації у книзі психолога Данієля Гоулмана у 1995 році. Очевидно, що складно знайти таку тематику серед психічних явищ ідентифікованих наприкінці ХХ століття, яка створила б такий резонанс [12].

Метою дослідження є висвітлення сутності емоційного інтелекту, його особливостей, типологію моделей у психолого-педагогічних, філософських наукових розвідках вчених.

Матеріали та методи. Для розв'язання поставлених завдань і мети статті було використано такі методи – теоретичні – системний та порівняльний аналіз теоретичних джерел, напрацювань вітчизняних і зарубіжних дослідників задля виявлення спільного і відмінного у наукових розвідках емоційної сфери особистості; узагальнення та систематизація психологічної, філософської, педагогічної літератури з предмету дослідження, що дозволило уточнити сутність поняття «емоційний інтелект», типологію моделей; узагальнення теоретичних даних яке уможливило формулювання висновків наукової статті [11].

Результати та обговорення. Емоційний інтелект є складовою частиною соціального інтелекту, який включає в себе можливість сприймати, оцінювати, контролювати власні та чужі емоційні реакції, ідентифікувати їх та здійснювати аналіз причин їх прояву. Водночас, допускається управління діями та, зокрема, мисленням людей при правильному використанні отриманої суб'єктивної інформації. Слід зауважити, що суб'єктивна інформація не завжди є об'єктивною.

Емоційний інтелект – прийняття рішення на основі точного відображення емоційної інформації, розуміння якої допоможе особистості краще оцінювати життєві події, які з нею відбуватимуться [8].

Теорії емоційного інтелекту зазвичай прийнято ділити на два типи:

змішані моделі та моделі здібностей. Представники першого напрямку стверджують, що управління емоційними станами здійснюється за рахунок певного комплексу когнітивних здібностей і особистих якостей людини. Представники другого напрямку вважають, що до емоційного інтелекту варто відносити когнітивні здібності, що відповідають за переробку емоційної інформації [7].

Модель емоційного інтелекту запропонована Дж. Майєром, П. Саловеєм, Д. Карузо зробила значний внесок в поле індивідуальних емоційних відмінностей особистості. Науковці вважають, що EQ – це розумова здатність, яка передбачає не лише вміння точно сприймати, оцінювати та виражати емоції, а й можливість отримувати доступ до них та викликати потрібні почуття у людини. Дана модель включає в себе чотири види здібностей:

- *сприйняття* полягає в здатності сприймати емоції на собі, у своєму оточенні, на предметах, картинах, фотографіях тощо;
- *асиміляція* – вміння генерувати, проявляти та відчувати емоції при необхідності для передачі почуттів;
- *розуміння* – розуміння емоційної інформації, тобто як емоції поєднуються між собою, витісняються та сублімуються;
- *емоційна регуляція* – вміння бути відкритим до почуттів, контролювати і регулювати свої та чужі емоції для сприяння порозуміння та особистісного зростання.

Варто зазначити, що крім класичної моделі здібностей Дж. Майєра, П. Саловея, Д. Карузо розроблені й змішані моделі емоційного інтелекту, які в своїй структурі містять когнітивні, особистісні та мотиваційно-вольові риси, які є необхідними для становлення, реалізації та особистісного розвитку людини. Змішана модель також включає соціальні навички взаємодії, характеристики самосвідомості, самоконтролю, самоуправління та самоосвіти.

З точки зору Р. Бар-Она, емоційний інтелект – це взаємопов'язані емоційні та соціальні компетенції, навички та здібності, завдяки яким індивід може успішно, без додаткових психологічних втрат долати перепони, які

зустрічаються йому на шляху. Структурою змішаної моделі емоційного інтелекту канадського клінічного психолога є наступні фактори:

- *внутрішньо-особистісні навички*, що включають в себе незалежність, емоційну самосвідомість, наполегливість, самоповагу та самореалізацію;
- *міжособистісні* – емпатія, соціальна відповідальність, компетентність у інтерперсональних стосунках;
- *адаптивність*, до якої відносяться реалістичність, гнучкість, здатність до вирішення проблем;
- *управління стресом* – стресостійкість та контроль імпульсивності;
- *загальний настрій* – оптимізм, щастя, задоволеність життям [1].

Д. Гоулман – автор змішаної моделі емоційного інтелекту, яка базується на компетенціях особистості, що були виявлені в результаті досліджень проведених в сотнях організацій. Дана модель включає в себе наступні складові:

- *самосвідомість* (усвідомлення себе у власних діях, станах, емоційних реакціях, самоусвідомлення);
- *самоконтроль* (контроль над своїми емоціями, діями, думками, поведінкою, адаптованість, досягнення, ініціативність);
- *соціальне розуміння* (відповідальність, розуміння інших людей, компетентність у вирішенні конфліктів, підтримання дружніх стосунків, відкритість);
- *управління взаємовідносинами* (розвиток інших людей, вплив, спілкування, управління конфліктами, лідерство).

За Д. Гоулманом кожен компонент вищеописаної структури є основою для розвитку інших засвоєних здібностей або компетентностей необхідних в організаційній галузі [9].

На думку Р. Купера, емоційний інтелект – це вміння, що допомагає людині відчувати, зрозуміти та вміло застосувати власні емоції та володіти достатньою кількістю інформації про них. Дослідник у своїй структурі EQ

виокремив такі компоненти: вплив соціуму на життя, задоволеність собою, життям тощо; розуміння власних емоцій і емоцій інших людей; емоційна компетентність, вміння будувати міжособистісні стосунки, навмисність, конструктивна критика чи невдоволення; власна точка зору, інтуїція, довіра, особистісна цілісність тощо; здоров'я, якість життя, хороші взаємини з людьми [6].

У вітчизняній психології є відомою змішана модель емоційного інтелекту запропонована Д. Люсиним, у якій розглядається взаємозв'язок емоційного інтелекту та індивідуальних особливостей особистості під іншою точкою зору. На думку дослідника, емоційний інтелект – це психологічне утворення, яке формується протягом людського життя за рахунок емоційного досвіду, інформації тощо. Рівень EQ обумовлений індивідуальними особливостями особистості такими, як:

- когнітивні здібності щодо перетворення емоційної інформації;
- уявлення про емоції як про цінність;
- емоційна стійкість, чутливість, імпульсивність тощо.

Автор вважає, що здібності щодо розуміння емоцій та управління ними знаходяться в тісному взаємозв'язку із загальною спрямованістю особистості на емоційну сферу та схильністю до аналізу поведінки, яку викликають емоційні переживання [5].

Науковці Е. Носенко та Н. Коврига розглядають поняття емоційного інтелекту в контексті поєднання зовнішнього та внутрішнього світу особистості, до яких входять наступні п'ять складових: сумлінність, відкритість до нового досвіду, емоційна стійкість, дружелюбність та екстраверсія. Вони відображають характер інтернального чи екстернального контролю, мотивації діяльності людини, її типу поведінки. Унаслідок цього дослідники вказують на ієрархічну структуру рівня сформованості емоційного інтелекту за співвідношенням його емоційних та інтелектуальних компонентів, а саме:

- низький рівень EQ → сенсорно-перцептивна структура → ситуативно зумовлена реакція;

➤ середній рівень EQ → мисленнєва структура → ситуативно опосередкована усвідомлена діяльність;

➤ високий рівень EQ → структура настанов, цінностей, ідеалів → надситуативна дія → вчинок людини [4].

У педагогічній спадщині була впроваджена модель формування емоційного інтелекту, яка не має рівних і по сьогодні. А. Макаренко дійшов висновку, що колектив повинен завжди знаходитись лише в хорошому, піднесеному настрої, адже це впливатиме як на продуктивну діяльність, так і на бажання перебувати в комфортному для праці середовищі. Позитивне налаштування у колективі, вважає він, є виявом сконцентрованості, спокою, впевненості у власних силах, можливостях, у своєму майбутньому. Радісний настрій – це рух, жага до нових відкриттів, готовність діяти, конкурувати, розвиватись та водночас жити спокійно й розмірено. Ці почуття, вважав А. Макаренко, полегшують негаразди, які трапляються у житті і формують психологічне благополуччя людини [2].

Згідно з означенням вчений віднайшов і зміг застосувати таку форму виховної роботи, де колектив отримував б той психологічно необхідний емоційний досвід і вміння, які сприяли б розвитку діяльності в колективі та творчого підходу до виконання поставлених задач.

Модель емоційного інтелекту А. Макаренка складається з таких структурних компонентів [3]:

- наявність у людини особистісної позиції та граней;
- оптимізм як риса характеру;
- очищення від нав'язливих думок та негативних настроїв;
- цілеспрямованість, відповідальність, віра у себе та свої сили;
- особистісні риси особистості, що проявляються думки, вчинки й почуття.

Висновки. Отже, зважаючи на окреслене, констатуємо, що існують такі типи моделей емоційного інтелекту як: модель здібностей, у якій EQ виступає сукупністю когнітивних, особистісних та мотиваційно-вольових рис, що є

необхідними для становлення, реалізації та особистісного розвитку людини; змішана модель EQ розглядається лише в поєднанні когнітивних та особистісних рис; у диспозиційній моделі емоційне функціонування людини залежить від її психологічних налаштувань та особливостей характеру. Всі моделі емоційного інтелекту пов'язані тим, що в них розкриваються сутність емоцій, їх виникнення, ідентифікація та управління ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева И. Н. Азбука эмоционального интеллекта. СПб : БХВ Петербург. 2012. 288 с.
2. Зелюк В. Формування емоційного інтелекту в контексті педагогіки А. С. Макаренка. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки.* Вип. 9. 2012. С. 84-87.
3. Карпенко І. М. Катарсична сутність педагогічної системи А. С. Макаренка. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* № 7(2). Ч. II. 2013. С. 103-111.
4. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект, як інтегральна особистісна властивість. *Практична психологія та соціальна робота.* 2008. № 9. С. 22-30.
5. Носенко Е. Л., Четверик-Бурчак А.Г. Курс лекцій з дисципліни «Теорія емоційного інтелекту» із завданням для самоконтролю. Дніпропетровськ, 2016. 113 с.
6. Орме Г. Эмоциональное мышление как инструмент достижения успеха. М. : «КСП+», 2003. 272 с.
7. Панкратов А. А. Эмоциональный интеллект: о возможности усовершенствования модели и теста Мэйера-Сэловея-Карузо. *Вестник Московского университета. Психология.* 2010. № 3. С. 52-63.
8. Фомина Н. И. Эмоциональный интеллект как предмет психологического исследования. *Психология и педагогика: методика практического применения.* 2011. № 3. С. 53-57.
9. Fernández-Berrocal P., & Extremera, N. Emotional intelligence: A

theoretical and empirical review of its first 15 years of history. *Psicothema*. 18(Suppl). 2006.P. 7–12.

10. MacCann C., Jiang Y., Brown L. E. R., Double K. S., Bucich M., & Minbashian A. (2020). Emotional intelligence predicts academic performance : A meta-analysis. *Psychological Bulletin*. 146(2). P. 150-186.

11. Shydelko A. V. Emotional Stability of an Individual: Research Into the Topic. *Наука і освіта*. 2017. № 3. 85–89.

12. Zeidner M., Matthews G., Roberts R. D. What we know about emotional intelligence : how it affects learning, work, relationships, and our mental health. London : A Bradford book, 2009. 464 p.